

uslyšela, nemoudře mu vyhověla (s. 18–19), jenomže v jiných rukopisech než ve Vídeňském je pravděpodobněji *nemúdrému přěhověvši*, tedy *nemoudrému vyhověla*. A aniž bych se chtěl překladatelkám plést do volby jazykových prostředků k dosažení rýmu (viz kronikářův známý výrok *plete se neuměje*), několikrát jsem dospěl k alternativnímu řešení. Jeden z příkladů: originál *aby pro naše země čest / i pro našich nepřátel lest / opravil mů řeč rýmem krásným*, publikovaný překlad *aby pro naši země čest / a nepřátelům jako lest...*, můj návrh *aby naší zemi ke cti / a našim nepřátelům ke lsti...*

Podobné ediční počiny, jako je staročeský i novočeský Dalimil v jednom svazku, se neobjevují často. Proto teď na delší dobu bude překlad E. Pasáčkové a M. Spěváčkové fungovat jako vzorový „textus receptus“, ve kterém se s touto kronikou seznámí většina zájemců: porozumění staročeskému originálu, byť opatřenému slovníčkem a vysvětlivkami, už totiž není pro každého schůdné. V této souvislosti myslím též na učitele češtiny: těm adekvátní tlumočení při prezentaci *Dalimila* ve výuce nepochybně pomůže.

Nová publikace k didaktice cizího a druhého jazyka

Věra Mánková, PeF UP v Olomouci

vera.mankova01@upol.cz

HRADILOVÁ, D.; KOPEČKOVÁ, M.; SVOBODOVÁ, J. *Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2023.

Trojice autorek z katedry bohemistiky FF Univerzity Palackého v Olomouci přináší do českého pedagogického prostoru publikaci *Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka*. Kniha byla vydána při nově vzniklé řadě *Czech it UP! plus*, jež doplňuje soubor učebnic *Czech it UP!* a v níž budou vycházet doprovodné metodické materiály využitelné pro učitele češtiny jako cizího/druhého jazyka.

Cílem monografie je dle slov autorek na s. 111 „uceleně shrnout témata související s výukou češtiny jako cizího/druhého jazyka a poskytnout tak oporu vyučujícím, kteří s výukou začínají, nebo kteří se v souvislosti s výukou zamýšlejí nad tím, co učit, jak učit či jak své lekce zlepšit.“ Je otázkou, zda je monografie skutečně vhodná i pro začínající pedagogy – ti mohou mít tendence vyhledávat spíše zjednodušené příručky a „rychlé návody“ než podrobně odborně psané texty. V této publikaci se to může projevit například nepřehlédnutím k teoretickým kapitolám a pouhým převzetím aktivit ze zásobníku bez hlubšího kontextu. Expertní pojetí publikace nejspíš ocení především zvědaví vyučující, kteří si při své práci kladou otázky, snaží se získat hlubší vhled do struktury jazyka a přistupovat k výuce s kritickým nadhledem. Tímto svým pojetím se publikace blíží monografii M. Hrdličky *Kapitoly z didaktické gramatiky* (se zřetelem k češtině jako cizímu jazyku) (Hrdlička, 2023), na niž autorky několikrát odkazují. Hrdličkův text pojí s recenzovanou *Didaktikou češtiny* jak podobné tematické zaměření, tak i blízkost data vydání.¹

V úvodních kapitolách publikace *Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka* jsou definovány klíčové pojmy: jazyk mateřský, druhý, cizí a zděděný. Tato terminologie je důležitým východiskem pro pochopení specifik a didaktických potřeb jednotlivých skupin.

¹ Bližší náhled na monografii viz recenze Marie Čechové v periodiku *Nová čeština doma a ve světě*, 2/2023.

Ty jsou následně popsány blíže, konkrétně jsou vymezeny rozdíly v didaktice češtiny jako jazyka mateřského a jako jazyka cizího/druhého.

Představení kurikulárních dokumentů je věnována 3. kapitola, v níž autorky přibližují Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERR), jeho inovované vydání (CEFR CV) a popisy referenčních úrovní pro češtinu jako jazyk cizí a druhý jazyk. Bližší pozornost je směřována ke Kurikulu češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání.² Autorky zde pracují s pojmem „dítě-cizinec“, který se však v kontextu školní docházky zpravidla vztahuje k předškolnímu věku (a jako vhodnější by se tedy jevil termín „žák-cizinec“). Stejně kurikulum pro povinné předškolní vzdělávání, které je určeno právě pro děti-cizince, není v textu vůbec zmíněno. Celkově se zde s danou terminologií nenakládá jednotně (např. na s. 25 „dítě-cizinec“, na s. 26 „žák s OMJ“, na s. 39 „cizinci-žáci“).

Ve čtvrté kapitole se autorky zamýšlejí nad výhodami a nevýhodami využití zprostředkujícího jazyka ve výuce. Přístupy vyučujících k této problematice jsou různé a v uvedené kapitole je možno nalézt řadu validních argumentů opřených o odbornou literaturu i o osobní zkušenost. Na přístupu autorek lze u výše uvedených témat ocenit, že nezaují-mají striktně jedno stanovisko, které by čtenáři předkládaly jako jediné vhodné a správné, naopak se kriticky zamýšlejí nad různými variantami a možnostmi jejich využití.

Pátá kapitola poskytuje přehled různých metod výuky jazyků vycházejících z poznatků R. Choděry, J. Hendricha, M. Hrdličky, L. Holé, Z. Dörnye, A. Al-Hoorie či D. Browna. Je zde nastíněn historický vývoj až po současný stav a jsou naznačeny i perspektivy dalšího směřování. Polemika nad budoucností, tedy zda je potřeba kompaktního a přehledného uchopení jazykové výuky, či zda si vystačíme se základními principy bez jasné definované metody, vede čtenáře k úvahám a k reflexi vlastního metodologického přístupu. Snad jen pasáž na straně 34 „Termín cizojazyčného já D. Brown přebírá z motivační teorie Z. Dörnye a A. Al-Hoorie (2017, s. 457)“ by si zasloužila rozvést. Pro čtenáře může totiž být matoucí, že by Brown, nadto v práci z roku 2002, na niž se odkazuje o několik řádků výše, přebíral termín z práce vydané o několik let později (2017), přičemž autory Z. Dörnye a A. Al-Hoorie v ní vůbec nezmiňuje.

K nezbytným rozhodnutím vyučujícího patří volba učebního materiálu. Jejich základní výčet i s bližším popisem nalezne čtenář v kapitole 6. Přehled je logicky a srozumitelně uspořádán, obsahuje nejpoužívanější publikace pro různé cílové skupiny a je doplněn o obrázky titulních stran učebnic, což slouží k lepší orientaci v textu. Drobnou nepřesnost lze nalézt na straně 39, kde je uvedeno, že za učebnicí *Česky raz dva* stojí organizace META, o.p.s. – tento vzdělávací materiál byl však vydán pod záštitou Centra pro integraci cizinců, o.p.s. (CIC). Další kapitoly se věnují podrobným metodikám rozvoje komunikační kompetence a jejích jednotlivých složek (lingvistické, sociolingvistické, pragmatické).

Osobní zkušenost autorek s tvorbou učebnic je patrná také na následném zásobníku aktivit. Tato praktická část publikace může být vnímána jako přidaná hodnota celé monografie. Každá úloha zde obsahuje podrobný popis, vhodnou jazykovou úroveň studenta, časovou náročnost, cíl a návaznost na učebnice *Czech it UP!* (na díl a na lekci). Výběr aktivit je pestrý a využitelný v různých skupinách a typech výuky. Vzhledem k provázanosti s učebnicemi, jež cílí primárně na dospělé studenty, je logické, že zásobník neobsahuje úkoly zaměřené na děti a dospívající studenty. Avšak zařazení alespoň několika

² Přesněji řečeno původní verzi kurikula, která byla následně v roce 2024 doplněna o část B a nové varianty vstupních orientačních testů. Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro předškolní a základní vzdělávání. MŠMT. [online]. Dostupné z <<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-cestiny-jako-druheho-jazyka>>.

vzorových úloh k jednotlivým dovednostem pro tuto věkovou skupinu, či alespoň zmínka u stávajících aktivit, zda jsou vhodné k využití i u mladších studentů (ihned, nebo po dílčí modifikaci), by mohla být ku prospěchu mnoha tápajících pedagogů. Zejména když jedna z autorek uvádí ve třetí kapitole (s. 25), že „metodickou pomoc s výukou češtiny jako cizího/druhého jazyka hojně vyhledávají právě vyučující, kteří působí na základních školách, případně vyučují děti-cizince v rámci mimoškolních aktivit, adaptačních skupin apod.“

Nově vzniklá řada *Czech it UP! plus* má potenciál zaplnit mezeru v oblasti odborných didaktických materiálů a přinést čtenářům zajímavé propojení teoretických poznatků opřených o odbornou literaturu a dlouholetých zkušeností z praxe autorů.³

Inspirativní monografie o české autorské poezii pro děti a mládež

Vladimíra Pánková, FPE ZČU v Plzni

vbrcakov@kej.zcu.cz

NOVÁK, Radomil. (ed.) *Česká autorská poezie pro děti a mládež v novém miléniu (2000–2022)*. Brno: Books & Pipes, 2023.

Odborná monografie *Česká autorská poezie pro děti a mládež nového milénia (2000–2022)* autorského kolektivu katedry českého jazyka a literatury s didaktikou Pedagogické fakulty v Ostravě (Olga Kubeczková, Andrea Balharová, Radomil Novák, Ivana Gejgušová) chce přispět nejen odborné diskusi, ale především učitelům v různých fázích jejich praxe. Zaprvé jim nabízí panorama současné intencionální poezie, a to se zaměřením na říkadlovou tvorbu a intermedialitu v díle Petra Nikla. Zadruhé obsahovou analýzu aktuálně využívaných čítanek včetně návrhů výukových aktivit pro práci s básnickými texty. Monografie tak v sobě snoubí literárněvědný i didaktický aspekt. Za ocenění stojí především fakt, že závěry o poetice či trendech poezie pro děti a mládež jsou dokládány interpretační metodou a demonstrovány na vybraných básnických textech. Autoři zde zúročují svůj dlouhodobý badatelský zájem o českou literaturu pro děti a mládež.

Olga Kubeczková ve vstupní studii pregnantně sleduje rozmanitost současné intencionální poezie, co se týká autorského zastoupení, žánrového, příp. druhového rozlišení na epické a lyrické texty, tvůrčích prostředků a vývojových tendencí hodnocených z aspektu estetické kvality, potenciálního recipienta a nakladatelské iniciativy. O. Kubeczková potvrzuje dlouhodobou absenci tzv. apoetické poezie pro pubescenty, díky které lze do budoucna zvažovat teoretickou úvahu, zda vůbec ještě s takovým pojmem operovat. (s. 51) Pubescenty by namísto toho mohly zaujmout recepčně rozvolněné sbírky Radka Malého, Petra Nikla nebo Ivana Wernische akcentující buď lyrickou polohu, nebo hravě-nonsensový

³ Literatura a prameny: *Czech itUP – plus. Czech it UP!* [online] Dostupné z <<https://czechitup.upol.cz/plus/>>. DÖRNEY, Z.; AL-HOORIE, A. The Motivational Foundation of Learning Languages Other Than Global English: Theoretical Issues and Research Directions. *The Modern Language Journal*. 101, 2017, s. 455–468. Dostupné z <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/modl.12408>>; BROWN, D. English Language Teaching in the “Post-method” Era: Toward Better Diagnosis, Treatment, and Assessment. In Richards, J.; Renandya, W. (eds.) *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 9–18. HRDLÍČKA, M. *Kapitoly z didaktické gramatiky (se zřetelem k češtině jako cizímu jazyku)*. Praha: Karolinum, 2023.